

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04 UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
ZESPÓŁ REALIZACJI 00 - 503 W A R S Z A W A
BADAŃ 621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17 TELEFAX 629 - 40 - 89
INTERNET: <http://www.korpo.pol.pl/cbos> E-mail: cbos@pol.pl

BS/217/190/94

KANDYDACI NA PREZYDENTA: GALERIA PORTRETÓW

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, GRUDZIEŃ '94

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Tajemnicza potęga, której nic nie jest w stanie się oprzeć, nic nie jest od niej bardziej zmienne, bardziej nieokreślone i silniejsze. A przy tym, przy wszystkich kapryśkach, jest ona znacznie częściej niż się wydaje prawdziwa, rozsądna i sprawiedliwa.

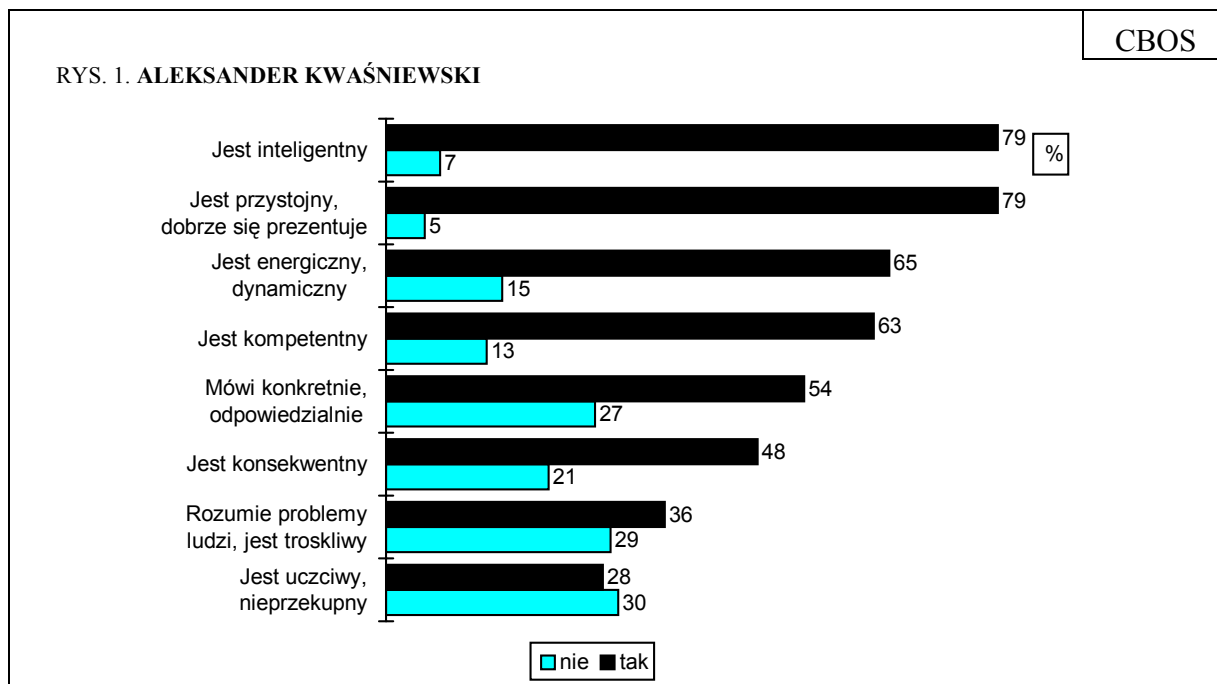
Napoleon Bonaparte

Mowa tu oczywiście o Opinii Publicznej, którą poprosiliśmy o sportretowanie potencjalnych kandydatów na urząd prezydenta w przyszłorocznych wyborach, z uwzględnieniem kilku najważniejszych cech, jakich można oczekiwać od osób ubiegających się o najwyższą godność w państwie, a mianowicie: inteligencji, kompetentności, energii i konsekwencji działania, uczciwości, troski o sprawy ludzi, łatwości komunikowania swoich racji oraz ogólnej prezencji. Na wstępie odwołaliśmy się do ogółu respondentów o ocenę kandydatów pod względem wspomnianych wyżej cech. Następnie prosiliśmy o wskazanie tych, które, ich zdaniem, są najważniejsze dla danej postaci. W trzecim etapie - stosując bardziej finezyjne techniki warsztatowe - próbowaliśmy uchwycić sposób postrzegania kandydatów przez ich zwolenników. Innymi słowy, odpowiedzieć na pytanie, jakie cechy obrazu najsilniej skłaniają badanych do poparcia konkretnej osoby. Na zakończenie zestawiliśmy je w cztery grupy: cechy z zakresu moralności (uczciwość i troskliwość), cechy temperamentu (energia i konsekwencja działania), walory wewnętrzne (inteligencja, kompetentność i komunikatywność) oraz zewnętrzne - ogólna prezencja. Zapraszamy zatem do galerii, gdzie na najbardziej eksponowanych miejscach umieszczono portrety czołowych polityków naszego rankingu: Aleksandra Kwaśniewskiego, Andrzeja Olechowskiego, Lecha Wałęsy, Waldemara Pawlaka, Jacka Kuronia oraz Jana Olszewskiego.

Portrety polityków

W ostatnich miesiącach pierwsze miejsce w rankingu prezydenckim zajmuje **Aleksander Kwaśniewski**. Prawie cztery piąte respondentów (79%) uważa, że wyróżnia się on inteligencją i dobrą prezencją. W opinii zdecydowanej większości badanych jest człowiekiem energicznym (65%) i kompetentnym (63%). Ponad połowa (54%) twierdzi, że wypowiada się konkretnie i odpowiedzialnie, a prawie połowa - że jest konsekwentny. Należy jednak zauważyć, że w

obrazie jest też pewna rysa - w uczciwość Aleksandra Kwaśniewskiego wątpi nieznacznie większy odsetek badanych (30%) niż mu ufa (28%).

Prosiłiśmy respondentów, aby spośród wszystkich cech wybrali te, które - ich zdaniem - są najważniejsze dla charakterystyki Aleksandra Kwaśniewskiego. Przede wszystkim podkreślano jego inteligencję (54%). Ponad jedna czwarta uważa, że jest kompetentny, zna się na tym, co robi (28%), mówi konkretnie i odpowiedzialnie (27%), jest przystojny i ma dobrą prezencję (28%).

Ogólna ocena postaci¹ syntetyzująca opinie cząstkowe wszystkich wymiarów jest zróżnicowana w poszczególnych grupach społeczno-zawodowych. Najbardziej akceptują Kwaśniewskiego osoby w wieku 45-54 lata, mieszkańcy małych miast (do 20 tys. ludności) oraz regionu środkowozachodniego, a także robotnicy wykwalifikowani. Umiarkowaną akceptację deklarują badani z wyższym wykształceniem. Opinie najbardziej krytyczne wyrażają najczęściej osoby młode (do 24 roku życia) i nieco starsze (25-34 lata), mieszkańcy dużych miast, badani osiągający najniższe dochody (poniżej 1250 tys. zł na osobę w rodzinie), a ponadto pracownicy fizyczno-umysłowi, robotnicy niewykwalifikowani oraz prywatni przedsiębiorcy.

¹ Utworzono sumaryczną skalę akceptacji postaci poszczególnych polityków (omawianych w sondażu), na którą składają się oceny wszystkich cech szczegółowych. Następnie podzielono populację badanych na cztery równoliczne grupy. Pierwszą stanowili respondenci najbardziej akceptujący daną osobę, drugą - umiarkowanie akceptujący, trzecią - umiarkowanie krytyczni, a czwartą - najbardziej krytyczni.

O zatrzymanie się przed portretem lidera SLD poprosiliśmy tych, którzy zdecydowali się poprzeć jego kandydaturę w wyborach prezydenckich. Gdyby na decyzję wyborców wpływała tylko ocena jego cech osobistych, to okazałoby się, że pozostaną przede wszystkim ci, którzy są przekonani o jego uczciwości. W opinii jego zwolenników jest to najważniejsza cecha postaci Kwaśniewskiego, która jednocześnie przez większość ogółu badanych nie jest oceniana wysoko. Może to oznaczać, że pozyskanie nowych zwolenników wiązałoby się z przekonaniem ich o jego uczciwości. Wyborcy postrzegają ponadto kandydata SLD jako konsekwentnego polityka, dobrze komunikującego swoje racje, rozumiejącego i troszczącego się o sprawy zwykłych ludzi. Warto podkreślić, że hierarchia ważności cech decydujących o poparciu dla Kwaśniewskiego (podobnie jak i pozostałych kandydatów) nie musi być przez badanych do końca uświadamiana.

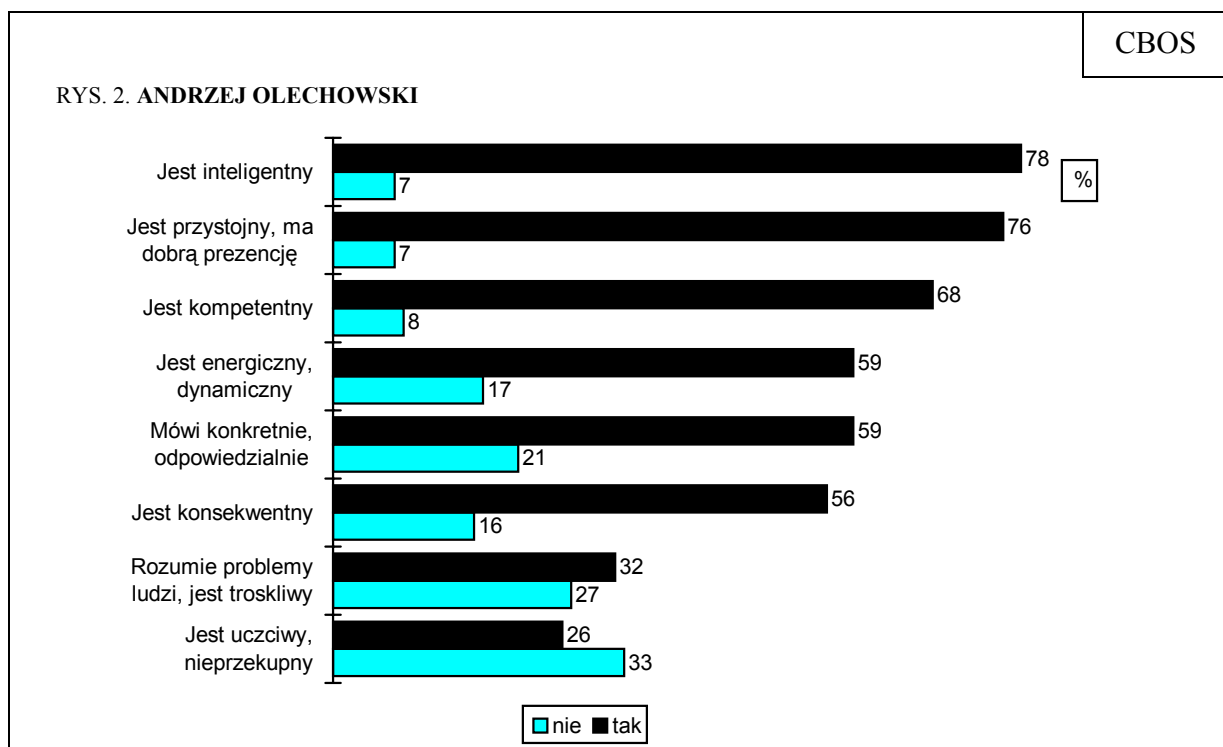
O poparciu dla kandydatury Aleksandra Kwaśniewskiego decydują postrzegane przez jego zwolenników następujące cechy:

Posłuchajmy, co mówią między sobą zwolennicy Aleksandra Kwaśniewskiego. Najczęściej w spontanicznych wypowiedziach podkreślają jego dobre wykształcenie (31%), błyskotliwość i inteligencję (20%), spokój, rozsądek i opanowanie (16%), odpowiedzialność i zdecydowanie w działaniu (13%), młodość (11%), kwalifikacje polityczne (10%) oraz kulturę osobistą i dobre wychowanie (8%).

Drugi portret przedstawia **Andrzeja Olechowskiego**, który w listopadowym sondażu² zajął drugie miejsce w rankingu kandydatów do fotela prezydenckiego (uzyskał poparcie 11% ankietowanych). Komentując wizerunek jego osoby najbardziej zwracano uwagę - podobnie jak w przypadku Aleksandra Kwaśniewskiego - na inteligencję i urodę. Te cechy podkreślało ponad trzy czwarte badanych. Ponad połowa uznała zaś, że jest kompetentny (68%), energiczny (59%), wypowiada się w sposób konkretny (59%), jest konsekwentny (56%). Prawie jedna trzecia badanych postrzega go jako człowieka wrażliwego na problemy innych (32%), natomiast ponad jedna czwarta (27%) jest przeciwnego zdania.

Większe wątpliwości wzbudziła uczciwość Olechowskiego. Jedna trzecia respondentów sądzi, że - tak jak wielu innych "na górze" - kieruje się on tylko własnym interesem.

Jak widać, obaj mężowie stanu - Aleksander Kwaśniewski i Andrzej Olechowski - mają wiele cech wspólnych (podobne cechy wymieniano jako najważniejsze w ich charakterystyce). Ponad połowa ankietowanych (52%) podkreśla sprawność intelektualną ministra spraw zagranicznych, więcej niż jedna trzecia (35%) ceni jego kompetencje i wiedzę, zwrócono także

² CBOS "Aktualne problemy i wydarzenia" (54), 3-7 listopada '94, reprezentatywna próba losowa dorosłych mieszkańców kraju (N=1237).

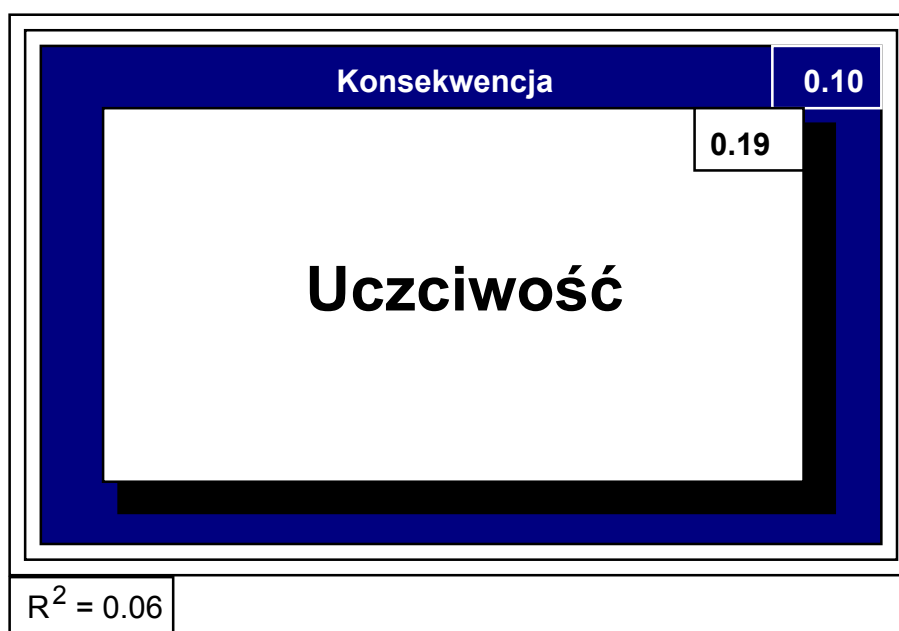
uwagę na to, że mówi konkretnie, w sposób odpowiedzialny (28%) i dobrze się prezentuje (27%).

Najbardziej akceptują Andrzeja Olechowskiego osoby w wieku 25-34 lata i 55-64 lata, mieszkańcy dużych miast, badani z wyższym wykształceniem, rolnicy oraz ci, którzy osiągają dochody 2750-3249 tys. zł na osobę w rodzinie. Minister spraw zagranicznych cieszy się umiarkowaną akceptacją robotników wykwalifikowanych .

Umiarkowanie krytyczni są w stosunku do Olechowskiego prywatni przedsiębiorcy, natomiast najbardziej krytyczni - ludzie młodzi (do 24 roku życia) oraz ci, którzy mają 65 lat i więcej, mieszkańcy wsi i miast (od 21 do 100 tys. ludności), badani z wykształceniem podstawowym i zasadniczym zawodowym, pracownicy fizyczno-umysłowi.

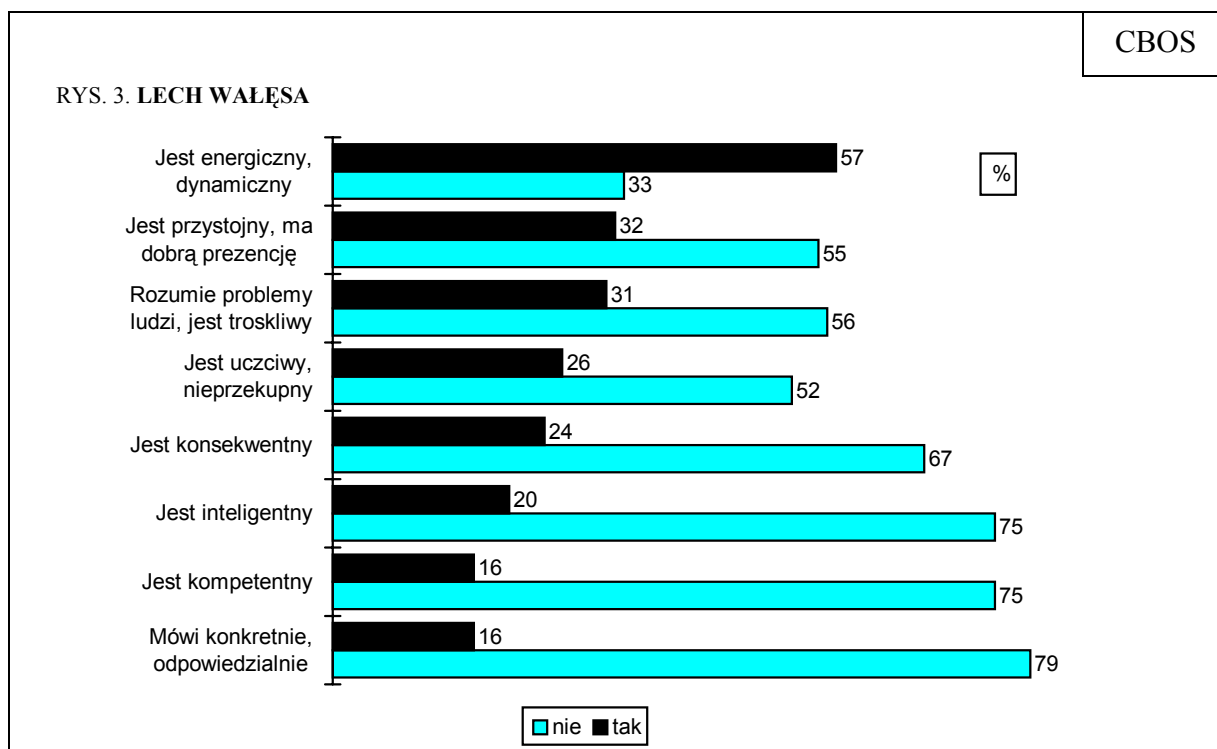
O poparciu kandydatury ministra, podobnie jak lidera SLD, decyduje przede wszystkim to, że postrzegany jest jako człowiek uczciwy. Odnotowany w ostatnim czasie awans Andrzeja Olechowskiego w rankingu polityków ubiegających się o fotel prezydenta związany jest, jak się wydaje, z jego spektakularną reakcją na przedstawione przez wicepremiera Cimoszewicza wyniki akcji "czyste ręce". Dla zwolenników ministra spraw zagranicznych istotne znaczenie ma również jego konsekwencja w dążeniu do założonych celów.

O poparciu dla kandydatury Andrzeja Olechowskiego decydują
postrzegane przez jego zwolenników następujące cechy:

Sympatycy Olechowskiego wypowiadając się spontanicznie o jego cechach wskazują na zalety, z którymi zgadzają się również osoby nie przekonane do jego kandydatury, a mianowicie: wykształcenie i kompetentność (29%), rozsądek i spokój (19%) oraz to, że dobrze reprezentuje Polskę na arenie międzynarodowej (15%).

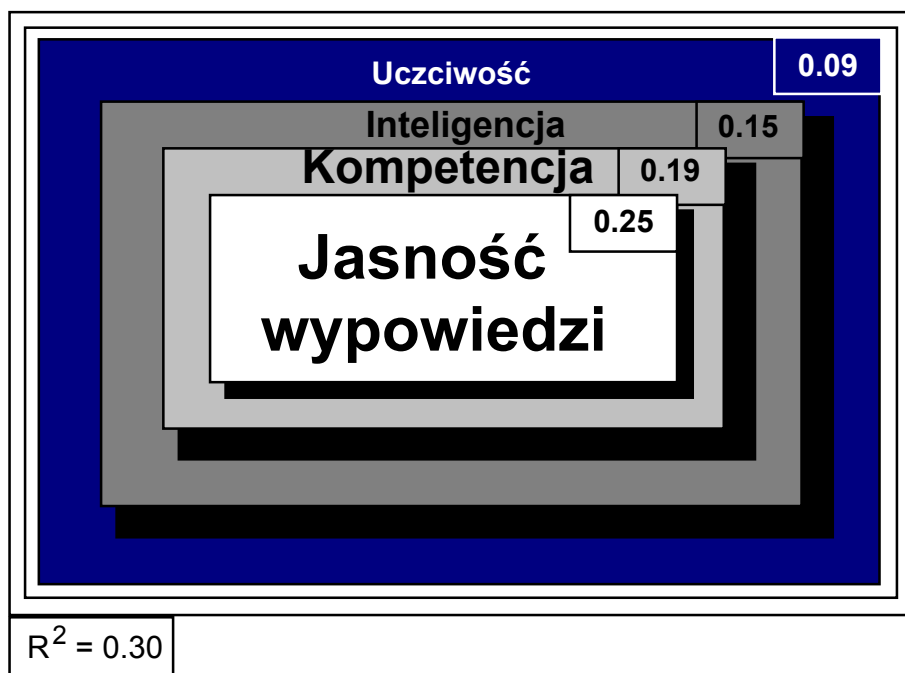
Kolejny portret przedstawia **Lecha Wałęsę**, który bez wątpienia będzie poważnym kandydatem w zbliżających się wyborach prezydenckich. W sondażach od kilku miesięcy sytuuje się on w pierwszej czwórce (w listopadzie poparło go 10% respondentów). Badani doceniają energię i dynamizm obecnego prezydenta (57%), jednak zwracają szczególną uwagę na to, że mówi niejasno, nie wiadomo, co tak naprawdę myśli (79%). Trzy czwarte ankietowanych uważa, że nie wyróżnia się on inteligencją, wiedzą czy kompetencją działania, a ponad dwie trzecie (67%) twierdzi, iż nie potrafi dokończyć tego, co zaczął.

Najbardziej wyraziste dla charakterystyki Lecha Wałęsy są - zdaniem respondentów - następujące cechy: mówi niejasno, nie wiadomo, co tak naprawdę myśli (43%), jest niekompetentny (34%), nie potrafi dokończyć tego, co zaczął (26%).

Lecha Wałęsę najbardziej akceptują osoby, które przekroczyły 55 rok życia, mieszkańcy dużych miast, badani z wykształceniem podstawowym, renciści i emeryci. Umiarkowaną aprobatę wyrażają osoby z wyższym wykształceniem, pracownicy fizyczno-umysłowi, a spośród biernych zawodowo - gospodynie domowe. Natomiast krytycznie nastawieni są respondenci, którzy nie ukończyli 55 roku życia, mieszkańcy miast małych (do 20 tys. ludności) i większych (101-500 tys.), ankietowani z wykształceniem zasadniczym zawodowym, częściej przedstawiciele kadry kierowniczej, inteligencji, pracownicy umysłowi niższego szczebla, robotnicy wykwalifikowani i niewykwalifikowani, wśród których jest najwięcej osób krytykujących.

O poparciu dla kandydatury Lecha Wałęsy decydują
postrzegane przez jego zwolenników następujące cechy:

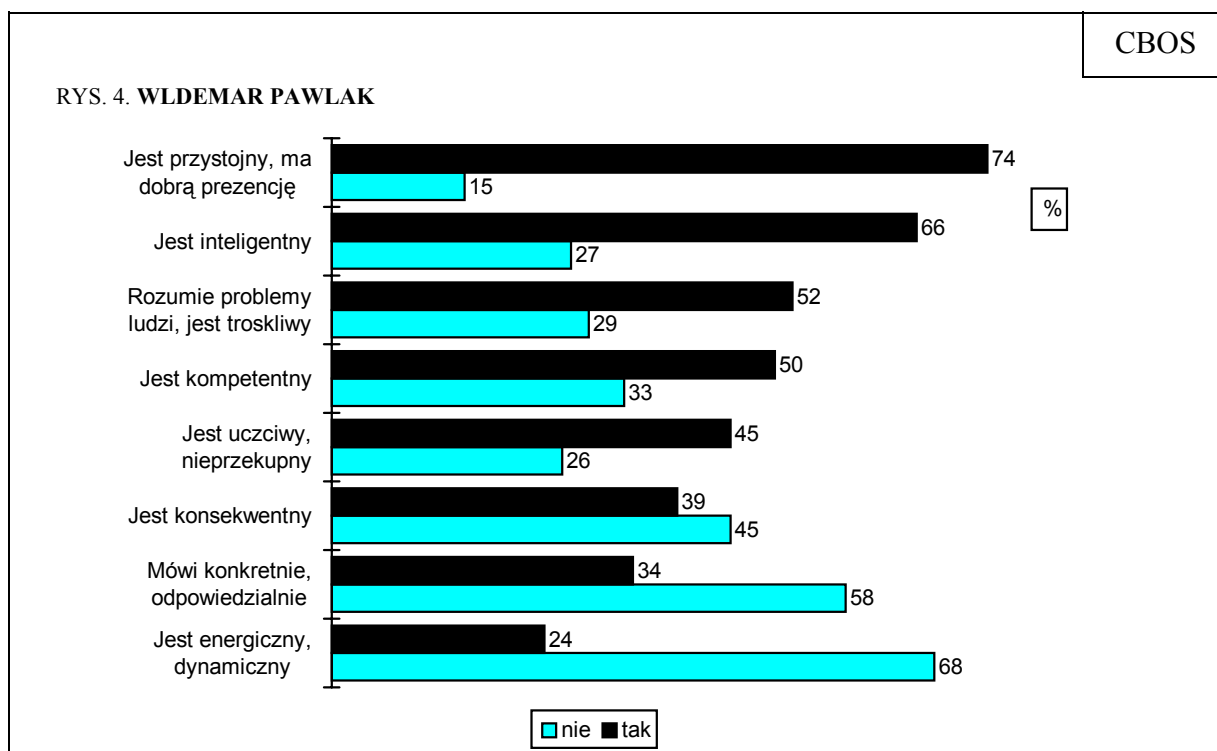

Popierający ideę reelekcji Lecha Wałęsy na urząd prezydenta postrzegają go jako polityka jasno przedstawiającego swoje racje, kompetentnego, inteligentnego i uczciwego.

Jak się wydaje, pozostają oni nadal pod urokiem byłego przewodniczącego "Solidarności", który zadziwił szerokie rzesze społeczeństwa swoistym instynktem politycznym, potrafił skutecznie przewodzić związkowi, spektakularnie wygrać telewizyjny pojedynek z Alfredem Miodowiczem, otwierając drogę do rozmów Okrągłego Stołu czy wreszcie zwyciężyć w wyborach prezydenckich w 1990 roku. Lech Wałęsa postrzegany jest przez swoich zwolenników

jako opatrnościowy mąż stanu, którego zasługi dla Polski w walce z komunizmem są nieprzemijającą wartością.

Czwarty z kolei to portret **Waldemara Pawlaka**, który jest - według ostatnich sondaży - liczącym się kandydatem na urząd prezydenta. Prawie trzy czwarte respondentów (74%) podkreśla, że premier jest przystojny i ma dobrą prezencję. Ponad dwie trzecie ankietowanych (68%) stwierdziło, że nie jest energiczny, dynamiczny. Nieco mniej osób (66%) zwróciło uwagę na inteligencję lidera PSL. Ocena walorów intelektualnych premiera pozostała wysoka, mimo iż spora grupa uważa, że mówi on niejasno i nie wiadomo, co naprawdę myśli. Być może jest to przejaw jego taktyki. Ponad połowa badanych (52%) twierdzi, że premier rozumie problemy ludzi, troszczy się o ich los; że jest kompetentny, zna się na tym, co robi (50%). Tyle samo ankietowanych (45%) nie wątpi w uczciwość Waldemara Pawlaka, co uważa, że nie potrafi on dokończyć tego, co zaczął i że "wszystko rozłązi mu się w rękach".

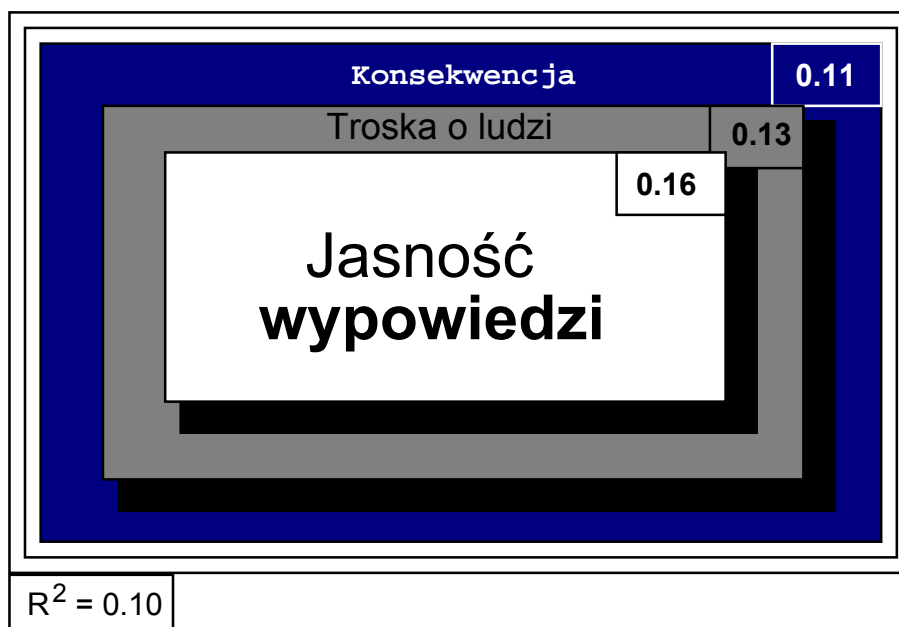

W opinii respondentów, najważniejszymi cechami dla charakterystyki premiera są: inteligencja (37%), to, że jest zbyt powolny, mało dynamiczny (34%), a jego wypowiedzi są niezbyt jasne (28%).

Waldemar Pawlak zyskuje największą akceptację u ludzi młodych (do 24 roku życia), mieszkańców wsi, osób z wykształceniem podstawowym, u rolników, robotników niewykwalifikowanych oraz badanych deklarujących najniższe dochody. Umiarkowanie krytyczni są prywatni przedsiębiorcy oraz uczniowie i studenci. Natomiast zdecydowanie krytyczni w stosunku do lidera PSL są respondenci w wieku 45-54 lata, mieszkańcy miast średnich (101-500 tys. ludności) i dużych (501 tys. i więcej), osoby z wyższym wykształceniem, ankietowani osiągający najwyższe dochody (3250 tys. zł i powyżej na osobę w rodzinie), kadra kierownicza i inteligencja, pracownicy fizyczno-umysłowi.

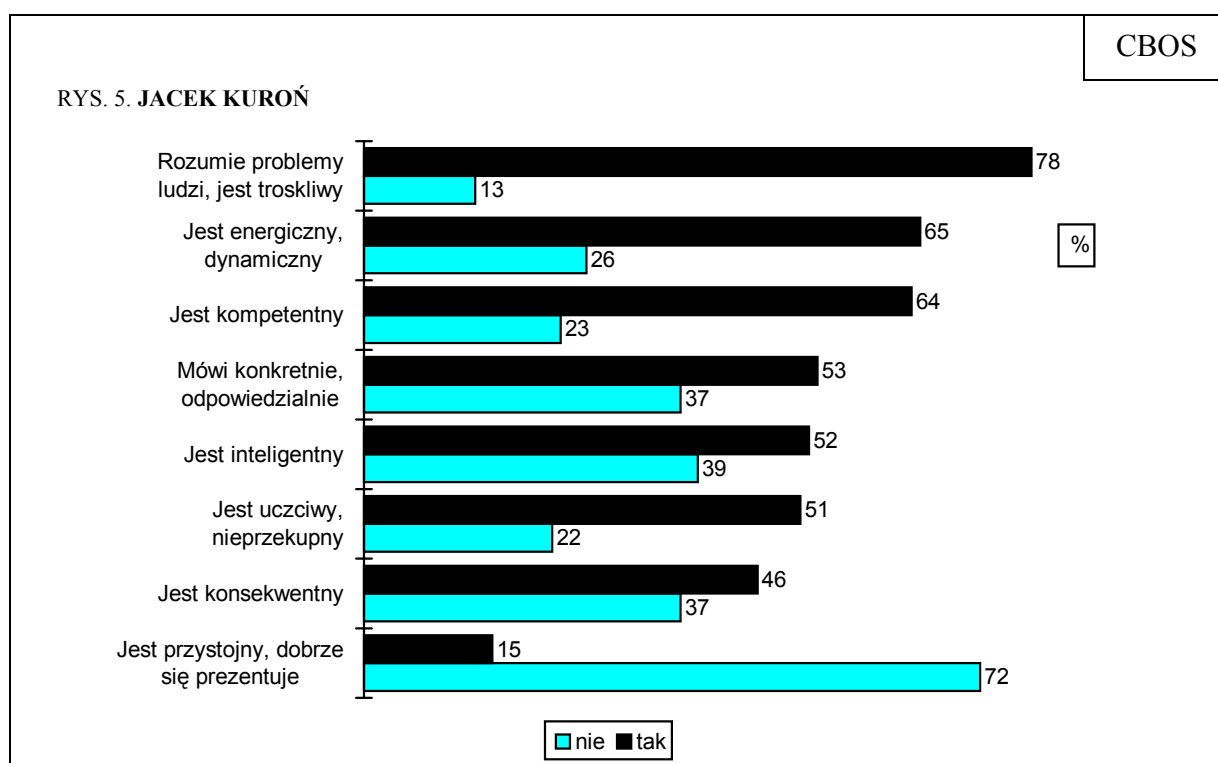
Zwolennicy kandydatury Waldemara Pawlaka na urząd prezydenta cenią jego umiejętności porozumiewania się, podkreślają, że prezes PSL mówi jasno i konkretnie, rozumie problemy ludzi i troszczy się o ich los, twierdzą, że jest politykiem konsekwentnie dążącym do realizacji postawionych celów.

O poparciu dla kandydatury Waldemara Pawlaka decydują
postrzegane przez jego zwolenników następujące cechy:

W swobodnych nie ukierunkowanych odpowiedziach sympatycy lidera największej partii chłopskiej najczęściej podkreślają następujące jego atuty: doświadczenie w pracy we własnym gospodarstwie rolnym (21%), znajomość problemów rolników (15%) oraz cechy osobowe - spokój i opanowanie (17%), młody wiek (11%), wiedza (11%).

Jacek Kuroń nie zajmuje co prawda w rankingu potencjalnych kandydatów na prezydenta najwyższej pozycji (w listopadowym sondażu zajął 7 miejsce z poparciem 6% respondentów), ale za to od wielu miesięcy cieszy się największym zaufaniem społecznym. Ponad trzy czwarte ankietowanych (78%) podkreśla, że rozumie on problemy ludzi, troszczy się o ich los. Prawie dwie trzecie respondentów zgadza się z opinią, że jest energiczny, dynamiczny (65%) oraz kompetentny (64%), a ponad połowa (53%) ma poczucie, że były minister pracy mówi konkretnie, w sposób odpowiedzialny. Zbliżone odsetki badanych wysoko cenią jego inteligencję (52%) i uczciwość (51%).

Należy dodać, iż prawie trzy czwarte ankietowanych (72%) uważa, że Jacek Kuroń źle się prezentuje, a około dwóch piątych twierdzi, że jest nieinteligentny (39%), niekonsekwentny (37%) i mówi niekonkretnie (37%).

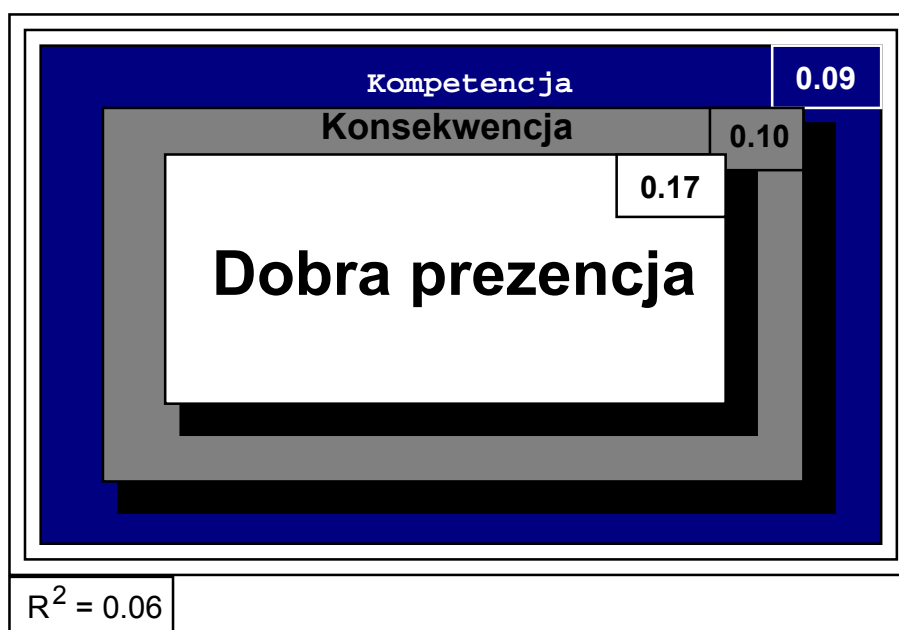
W opinii ponad połowy badanych (51%) najważniejszą cechą dla charakterystyki Jacka Kuronia jest troska o ludzi i rozumienie ich problemów, a także inteligencja (28%).

Największą akceptację Kuroń zyskuje wśród mieszkańców dużych miast (501 tys. ludności i więcej), osób z wyższym wykształceniem, prywatnych przedsiębiorców, kadry kierowniczej i inteligencji oraz uczniów i studentów. Należy dodać, że ludzie młodzi (do 24 roku

życia) oraz robotnicy wykwalifikowani deklarują raczej umiarkowaną akceptację. Najbardziej krytyczni w ocenach są ankietowani w wieku 25-34 i 55-64 lata, mieszkańcy wsi, małych miast (od 21 do 100 tys. ludności), regionów środkowozachodniego, środkowego i wschodniego, osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym, rolnicy, pracownicy umysłowi niższego szczebla.

Najwięcej kontrowersji wśród badanych budzi prezencja Jacka Kuronia. Ta cecha rozstrzyga o gotowości do poparcia go w przyszłorocznych wyborach. Badani akceptujący jego wygląd zewnętrzny są zdecydowanie bardziej skłonni zaaprobować go jako prezydenta RP niż ci, którzy nie akceptują jego powierzchowności. Zwolennicy postrzegają go jako konsekwentnego i kompetentnego polityka.

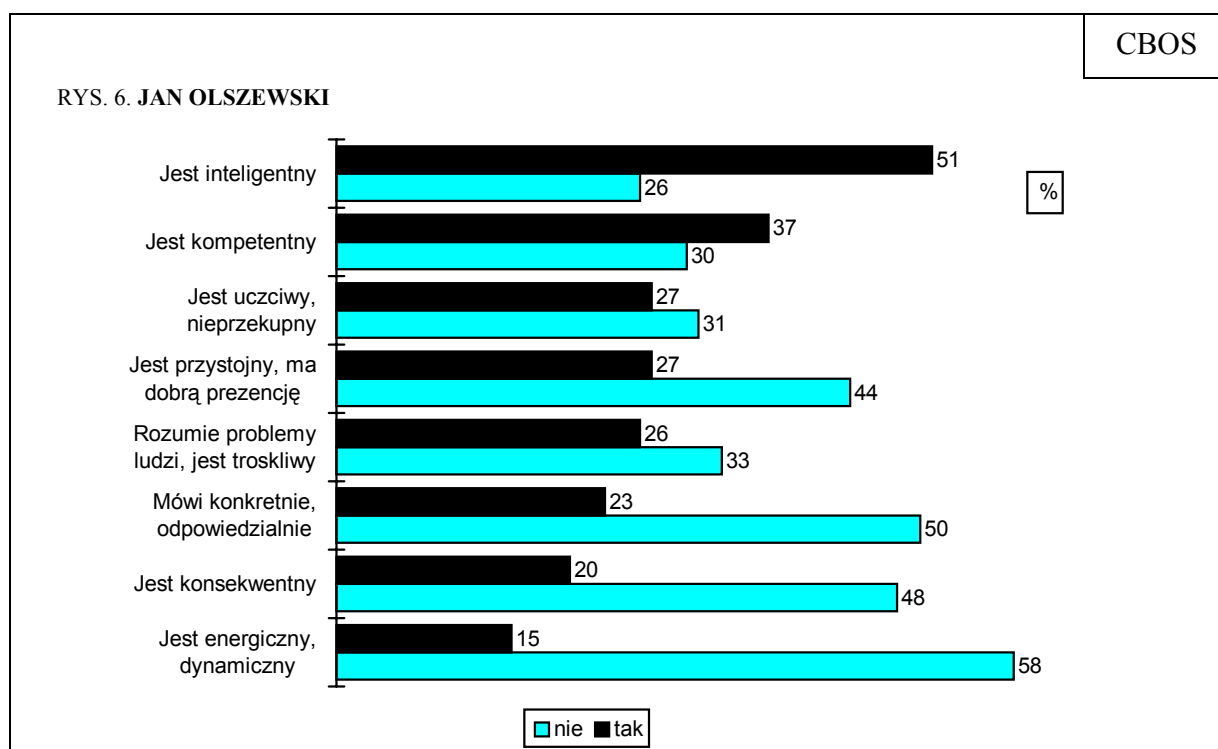
O poparciu dla kandydatury Jacka Kuronia decydują
postrzegane przez jego zwolenników następujące cechy:

Najczęściej wymienianą przez sympatyków pozytywną cechą Jacka Kuronia jest troska o ludzi (42%) oraz uczciwość (20%).

Na zakończenie przedstawiamy portret **Jana Olszewskiego**, obecnie nieco mniej aktywnego na naszej scenie politycznej. Dla ponad połowy badanych (58%) najbardziej wybijającą się cechą tej postaci jest powolność i brak dynamizmu. Zbliżone odsetki

respondentów podkreślają jego inteligencję (51%) oraz uważają, że mówi niejasno, tak że nie wiadomo, co naprawdę myśli (50%). Uwagę ankietowanych zwraca też brak konsekwencji Olszewskiego (48%) oraz nie najlepsza prezencja (44%). Ponad jedna trzecia (37%) docenia jego wiedzę i kompetencje. Zdania na temat uczciwości byłego premiera są podzielone. Nieznacznie większy odsetek (o cztery punkty procentowe) pytanym uznał, że - tak jak wielu innych "na górze" - ma na względzie tylko własny interes.

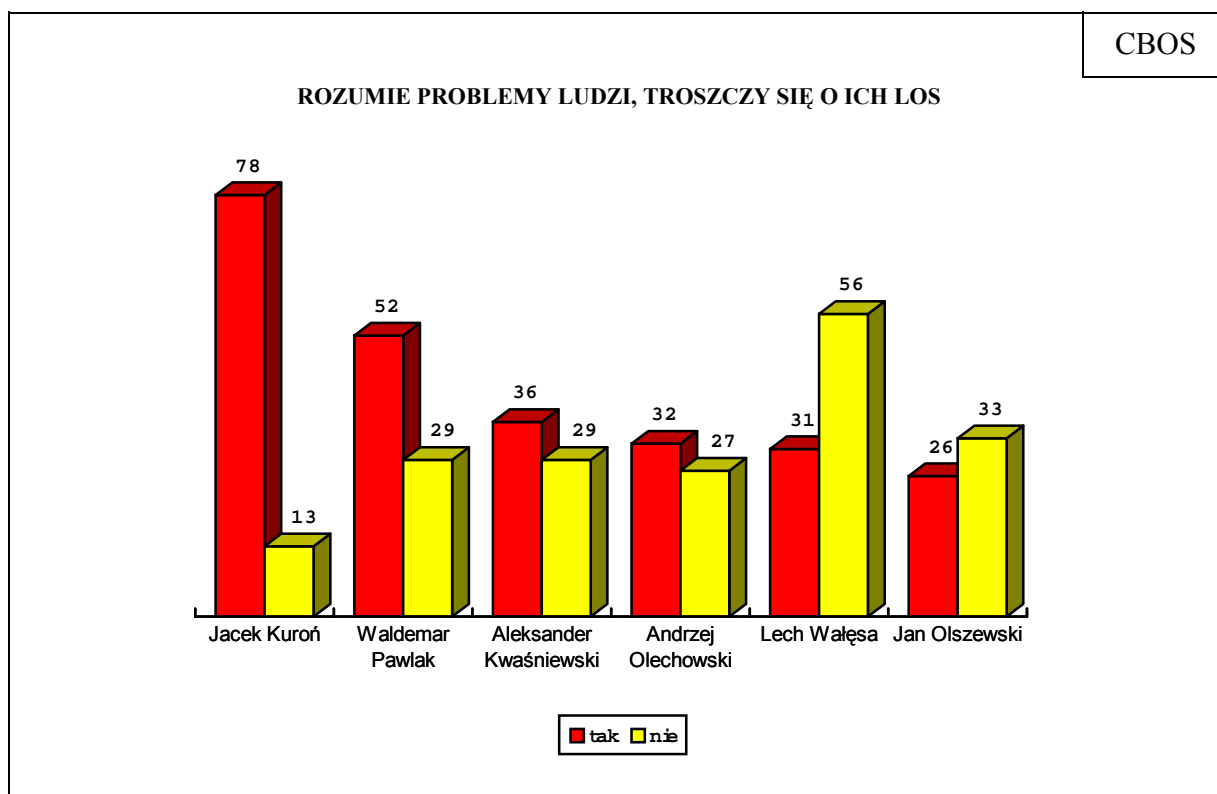
Zdaniem respondentów, najważniejsze dla charakterystyki Olszewskiego są następujące jego cechy: jest inteligentny (29%) oraz powolny, mało dynamiczny (28%).

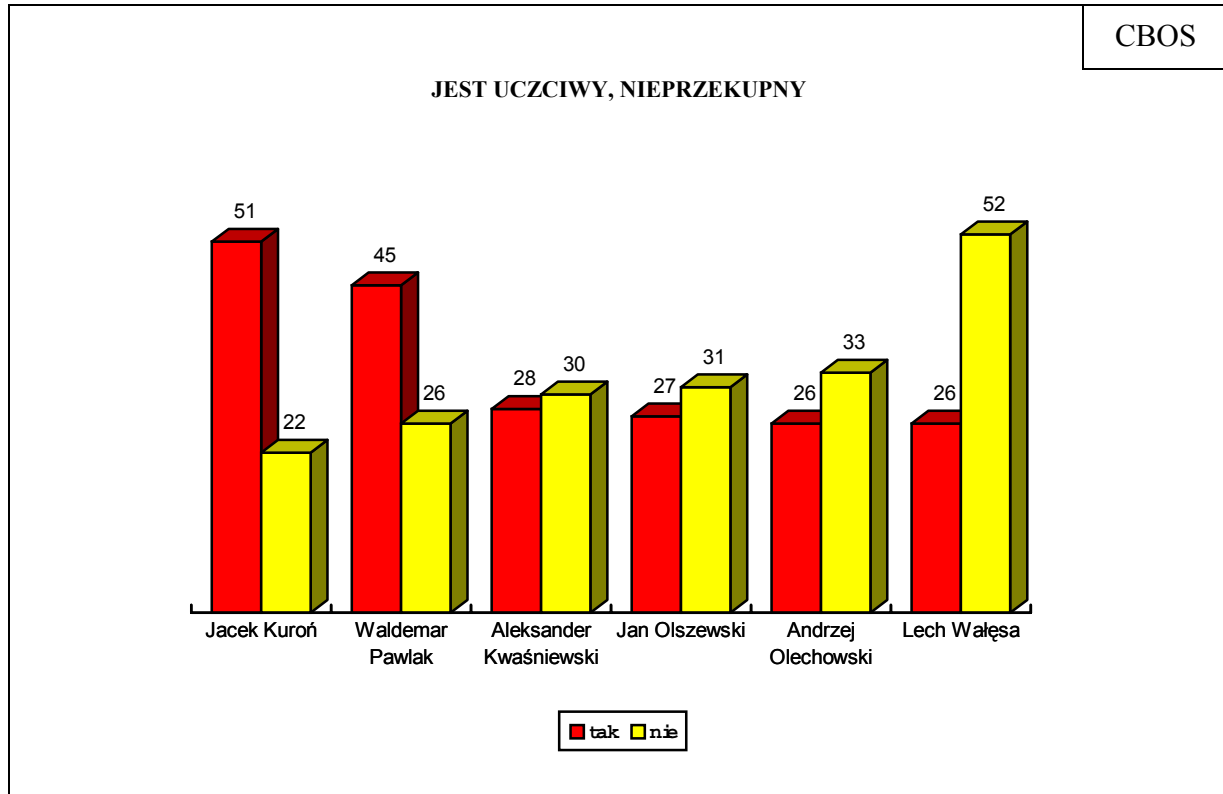
Jana Olszewskiego zdecydowanie akceptują ludzie młodzi (do 24 roku życia), mający średnie wykształcenie. Umiarkowanie aprobuje natomiast ci, którzy przekroczyli 65 rok życia, mieszkańcy wsi, dużych miast (501 tys. i więcej ludności), osoby z wykształceniem podstawowym, rolnicy oraz gospodynie domowe, robotnicy niewykwalifikowani i wykwalifikowani, a także uczniowie i studenci. Najbardziej krytyczni są badani w wieku 35-54 lata, mieszkańcy miast (od 21 do 100 tys. ludności), osoby z wyższym wykształceniem, prywatni przedsiębiorcy, pracownicy fizyczno-umysłowi oraz bezrobotni.

Po szczegółowych opisach i analizie portretów przejdziemy do ogólniejszej charakterystyki przedstawionych prac.

Cechy z zakresu moralności

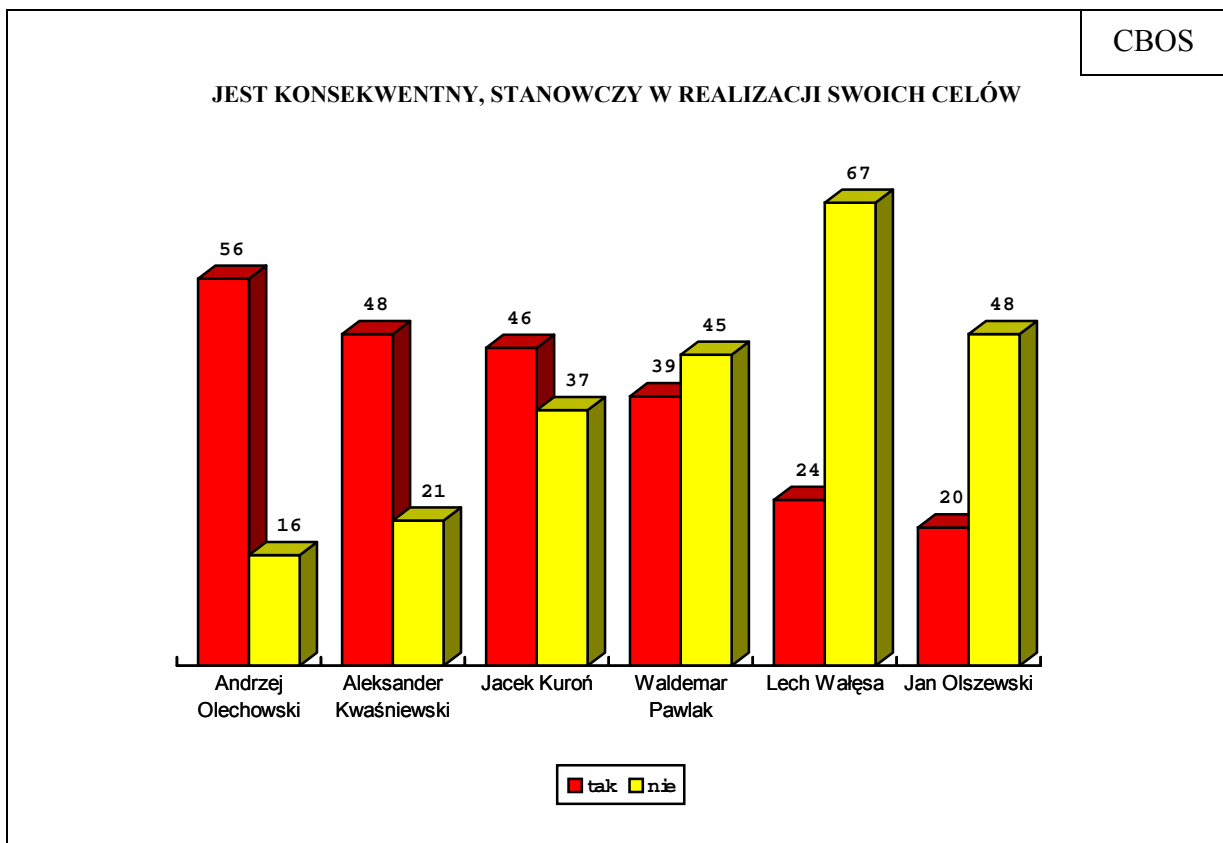
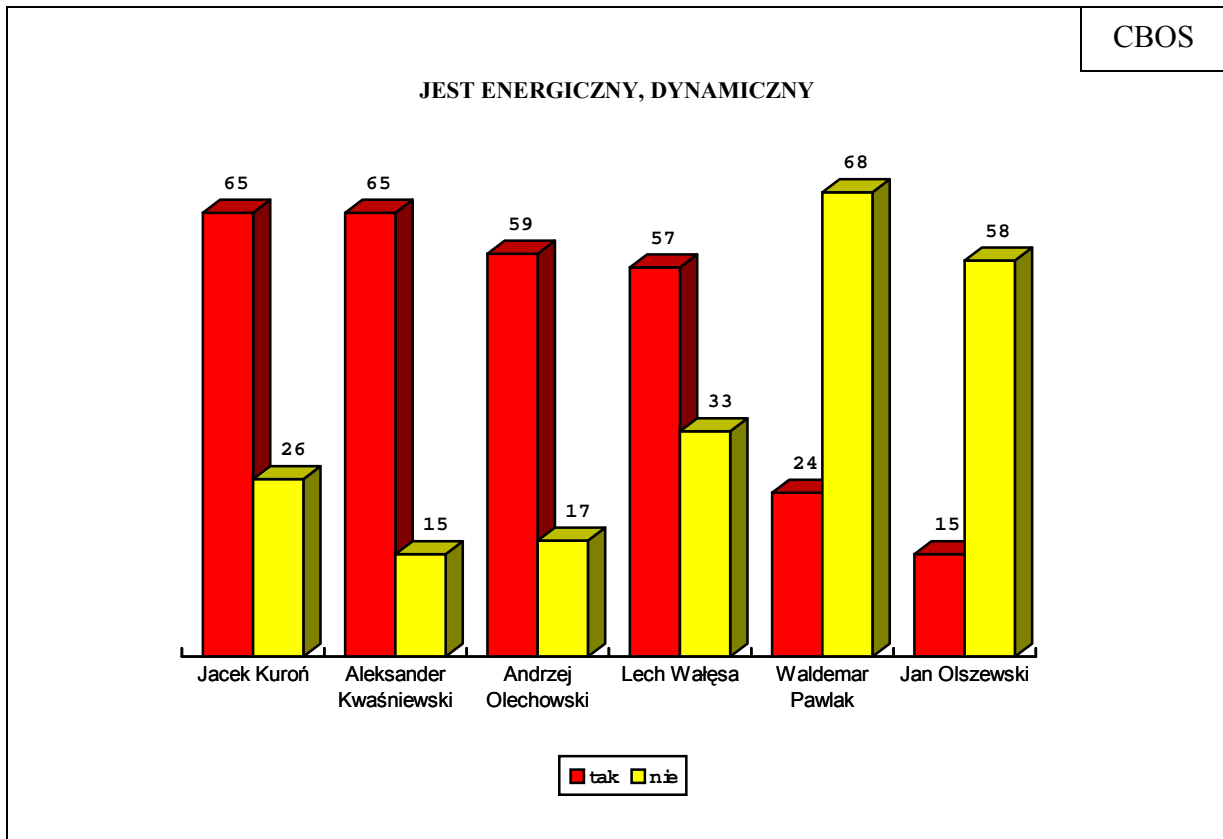
Politykiem najbardziej prawym - w opinii respondentów - jest Jacek Kuroń. Ankietowani przypisują mu zdecydowanie największe rozumienie problemów ludzi oraz troskę o ich los. Ponad połowa badanych nie ma wątpliwości, że jest on uczciwy. Były minister pracy wyprzedza Waldemara Pawłaka, który na obu wymiarach także uzyskuje pozytywne oceny. Z kolei Aleksander Kwaśniewski został oceniony przez ponad jedną trzecią pytanym jako troskliwy, zdania na temat jego uczciwości były podzielone. Ostatnie miejsce zajął Lech Wałęsa. Nieco mniejszy odsetek uważa jednak, że myśli on - tak jak wielu innych "na górze" - tylko o własnym interesie niż twierdzi, że nie obchodzi go los zwykłych ludzi.

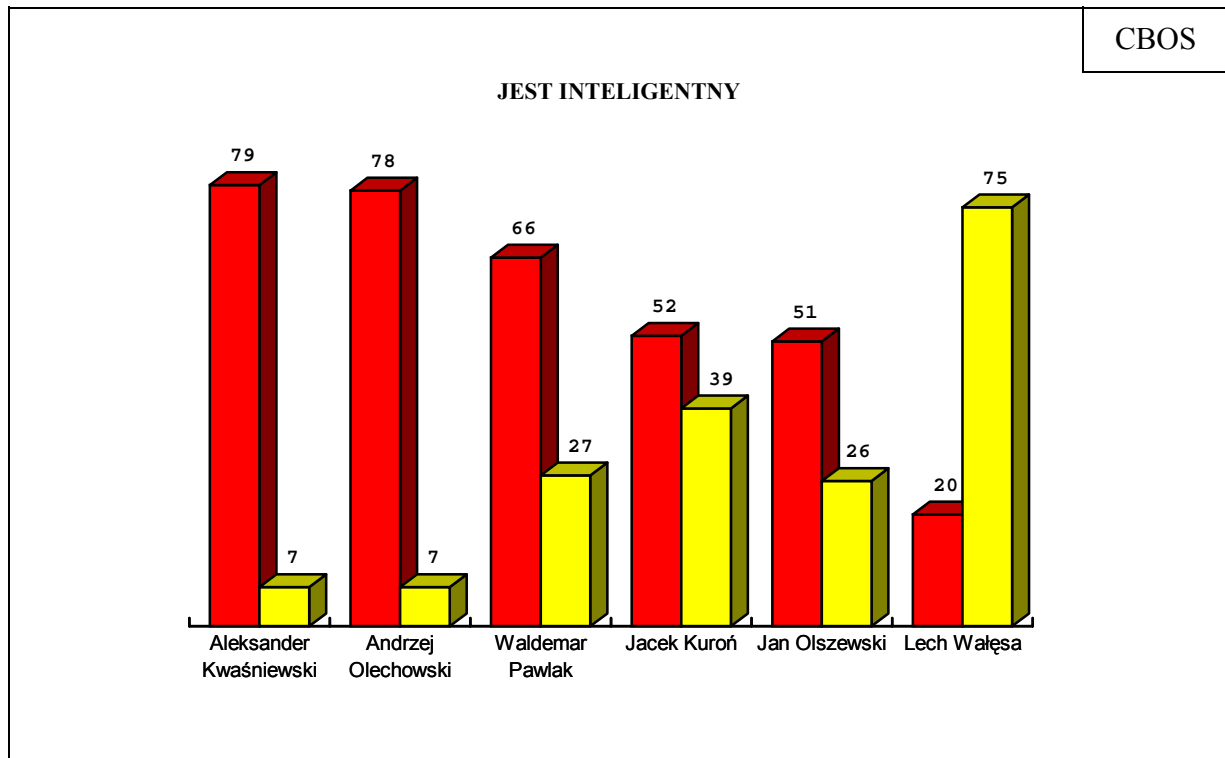
Cechy temperamentu

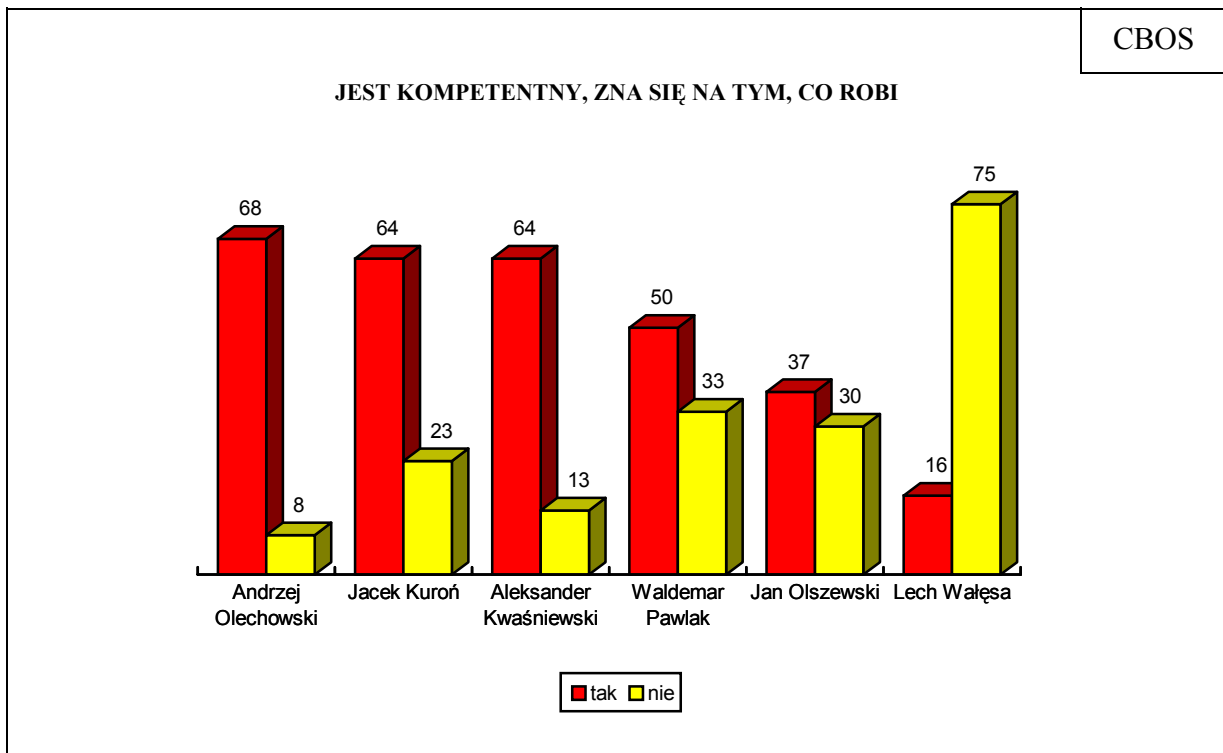
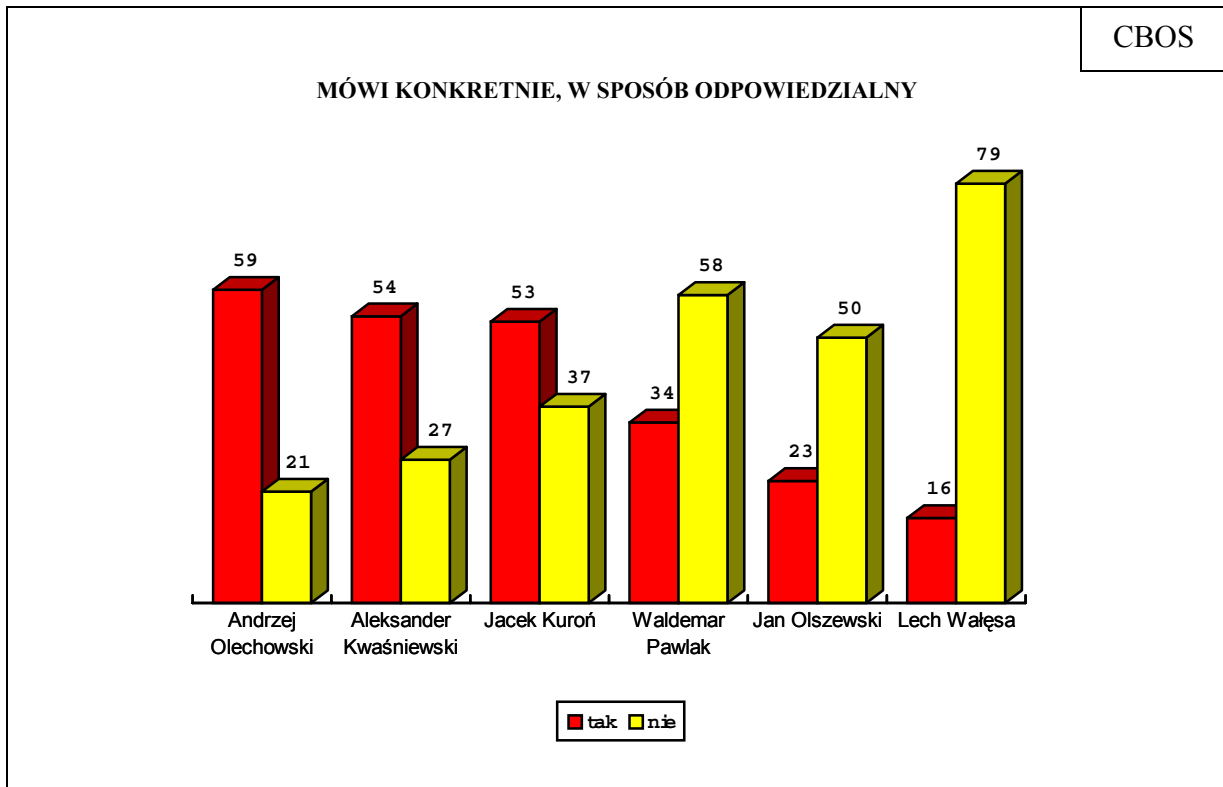
Ogólnie rzecz biorąc, omawiani politycy są bardziej energiczni niż stanowczy (wyjątek stanowi Jan Olszewski, który na tym wymiarze zajmuje ostatnie miejsce). Kandydatami najbardziej energicznymi są Jacek Kuroń i Aleksander Kwaśniewski, nieco mniej - Andrzej Olechowski i Lech Wałęsa. Lider SLD jest jednak bardziej stanowczy niż były minister pracy. Biorąc pod uwagę konsekwencję w działaniu wyprzedza ich Andrzej Olechowski. W opinii badanych obecny prezydent nie przekłada swojej energii na stanowczość i konsekwencję. Wśród ankietowanych dominuje przekonanie, że premier Pawlak jest powolny i mało konsekwentny.

Walory wewnętrzne

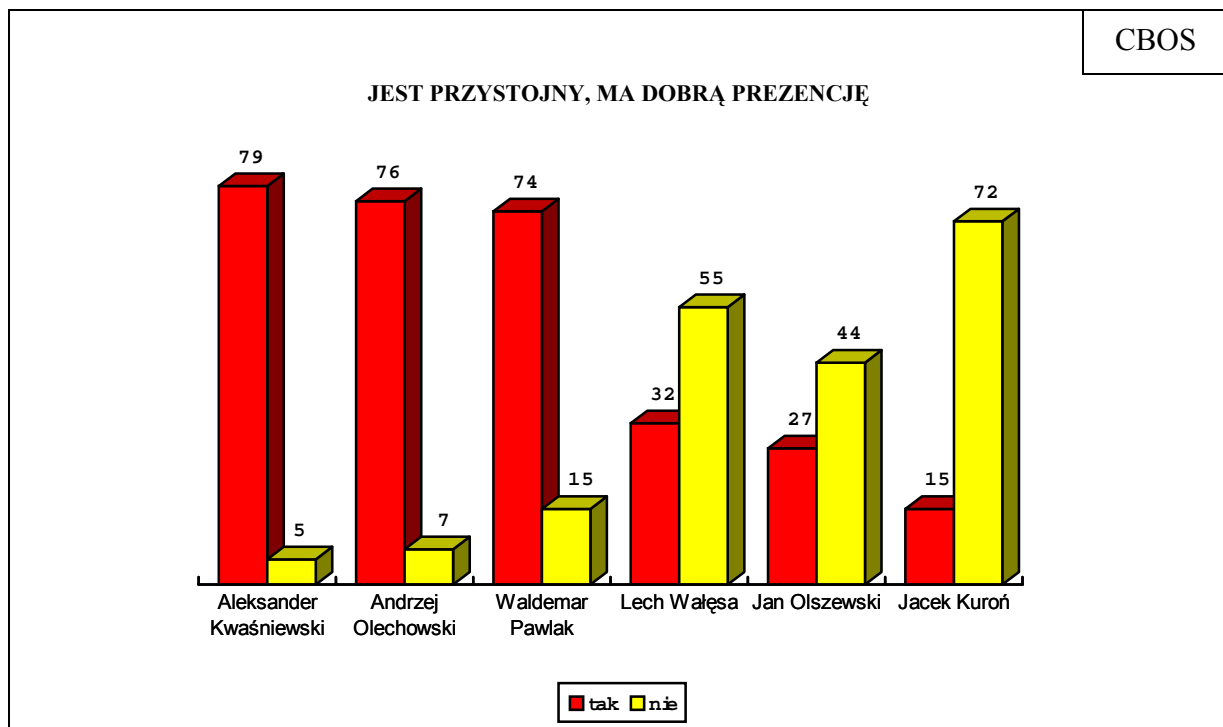
Jeśli chodzi o walory wewnętrzne (inteligencję, kompetentność i komunikatywność), wysoko ocenieni zostali przez respondentów Andrzej Olechowski i Aleksander Kwasniewski. Olechowski wyprzedza Kwasniewskiego pod względem kompetentności i konkretności w formułowaniu myśli. Jacek Kuroń uzyskał podobne do Kwasniewskiego oceny, jednak - zdaniem respondentów - w mniejszym stopniu wyróżnia się inteligencją. Pod tym względem Kuroń wyprzedza także Waldemar Pawlak (o 14 punktów procentowych). Biorąc pod uwagę rozważane walory wewnętrzne Lech Wałęsa uzyskał najmniej pozytywnych wskazań. Wyprzedził go Jan Olszewski, o którym połowa badanych - podobnie jak w przypadku premiera Pawlaka - stwierdziła, że wyróżnia się inteligencją.

Walory zewnętrzne

Jeśli chodzi o walory zewnętrzne potencjalnych kandydatów na urząd prezydenta, mamy trzech zdecydowanych faworytów: Aleksandra Kwaśniewskiego, Andrzeja Olechowskiego i Waldemara Pawłaka. Ponad połowa badanych stwierdziła, że Lech Wałęsa źle się prezentuje.

Najbardziej nie akceptowano wyglądu Jacka Kuronia. Taką opinię wyraziło blisko trzy czwarte ankietowanych.

Podsumowanie

Potencjalni kandydaci na prezydenta są w niektórych wymiarach podobnie oceniani przez badanych, w innych zaś - diametralnie różnie. Ciekawe są różnice w postrzeganiu wizerunku poszczególnych osób przez ich zwolenników. Skłonność do poparcia swojego kandydata potęgują najważniejsze cechy polityków, którymi są: w przypadku Aleksandra

Kwaśniewskiego i Andrzeja Olechowskiego - uczciwość, Waldemara Pawlaka i Lecha Wałęsy - jasność formułowania wypowiedzi, a Jacka Kuronia - wygląd zewnętrzny. Jednocześnie cechy te budzą niemal zawsze najwięcej kontrowersji. Ci, którzy będą chcieli powiększyć grono swoich zwolenników, będą zmuszeni przekonać społeczeństwo do tych cech swojej osobowości, które mają podstawowe znaczenie. Jest to zadanie bardzo trudne do wykonania dla każdego z nich, ale niektórzy mają takie możliwości. W dobrej sytuacji jest Andrzej Olechowski, który z powodzeniem walczy o honor człowieka uczciwego. Jacek Kuroń - sądząc po cyklu udanych zdjęć w garniturze w najbardziej popularnym dzienniku - ma szansę, jak się wydaje, zdobyć akceptację opinii publicznej. Przed znacznie trudniejszym zadaniem stoi zarówno Lech Wałęsa, jak i Waldemar Pawlak, gdyż bardzo duże są oczekiwania, zwłaszcza mass mediów, że będą jasno formułować swoje myśli. Na zakończenie należy podkreślić, że nie tylko przymioty polityków są ważne. W dużej mierze o poparciu kandydatury zarówno Andrzeja Olechowskiego, jak i Jacka Kuronia decyduje pozytywna ocena ich pracy ministerialnej. Natomiast poparcie dla Waldemara Pawlaka ma swoje źródło w identyfikacji szerokich kręgów ludności wiejskiej z osobą lidera PSL. Sympatia dla Lecha Wałęsy, wynikająca w dużym stopniu z cech jego osobowości, wywodzi się - przynajmniej dla części społeczeństwa - z czasów jego walki z komunizmem. Natomiast poparcie dla lidera SLD może być wyrazem tęsknoty za bezpieczeństwem socjalnym epoki realnego socjalizmu i pozostaje w ścisłym związku z popularnością formacji politycznej, którą reprezentuje Aleksander Kwaśniewski. Warto bowiem pamiętać, że za akceptacją kandydatów na urząd prezydenta kryją się mniej lub bardziej określone sympatie i preferencje polityczne potencjalnych wyborców. Próby zmian wizerunku, związane z pokazaniem przymiotów danej osoby, co do których wyborcy nie są do końca przekonani, wydają się konieczne, gdy celem jest zdobycie jak największej liczby wyborców. Nie mogą jednak sięgać zbyt daleko, doprowadzić bowiem mogą do utraty wiarygodności i sytuacji, w której wyborcy uznają, że kandydat mówi i zachowuje się nieautentycznie.

Tabela 1

Cechy, które respondenci uważają za najważniejsze dla charakterystyki wymienionych niżej polityków. Badani wskazywali nie więcej niż trzy cechy (%)						
	Jacek Kuroń	Aleksander Kwaśniewski	Andrzej Olechowski	Jan Olszewski	Waldemar Pawlak	Lech Wałęsa
Jest inteligentny	28	54	52	29	37	8
Nie wyróżnia się inteligencją	9	2	2	9	9	41
Mówi konkretnie, w sposób odpowiedzialny	22	27	28	8	14	6
Mówi niejasno, nie wiadomo, co tak naprawdę myśli	9	9	7	23	28	43
Jest kompetentny, zna się na tym, co robi	23	28	35	15	19	6
Jest niekompetentny, nie ma odpowiedniej wiedzy i umiejętności	6	3	3	10	12	34
Jest konsekwentny, stanowczy w realizacji swoich celów	16	16	20	7	14	10
Nie potrafi dokończyć tego, co zaczął, "wszystko rozlaży mu się w rękach"	12	6	5	20	17	26
Jest energiczny, dynamiczny	25	25	20	6	6	16
Jest zbyt powolny, mało dynamiczny	6	3	4	28	34	6
Rozumie problemy ludzi, troszczy się o ich los	51	10	7	9	19	13
Nie obchodzi go los zwykłych ludzi	3	9	7	10	7	17
Jest uczciwy, nieprzekupny	21	7	8	12	16	9
Tak jak wielu innych "na górze" myśli tylko o swoim własnym interesie	7	11	11	10	6	18
Jest przystojny, ma dobrą prezencję	2	28	27	5	21	4
Nie jest przystojny, źle się prezentuje	21	1	2	8	3	8

W tabeli pominięto odpowiedzi : "Trudno powiedzieć" oraz "Żadna [cecha] nie pasuje"

Tabela 2. Skala ogólnej akceptacji postaci Aleksandra Kwaśniewskiego.
 1 - Najbardziej akceptujący; 2 - Umiarkowanie akceptujący;
 3 - Umiarkowanie krytyczni; 4 - Najbardziej krytyczni

(%)

	1	2	3	4	Liczba osób
Ogółem	25	25	25	25	966
Płeć					
Mężczyźni	27	24	26	23	482
Kobiety	22	26	24	27	484
Wiek					
do 24 lat	23	28	16	33	104
25-34	19	25	28	29	146
35-44	26	24	26	24	219
45-54	30	23	29	18	178
55-64	26	26	24	25	151
65 lat i więcej	23	28	25	24	168
Miejsce zamieszkania					
Wieś	26	23	23	28	382
Miasto do 20 tys.	36	26	28	11	89
od 21 do 100 tys.	23	29	29	19	195
101-500 tys.	25	25	25	26	183
501 tys.i więcej mieszk.	15	27	26	32	116
Region					
Północny	23	24	27	25	104
Zachodni	27	29	27	18	109
Środkowozachodni	30	28	16	25	140
Środkowy	22	26	27	24	174
Wschodni	24	28	20	28	119
Południowo-wschodni	21	27	27	24	166
Południowo-zachodni	27	15	29	29	155
Wykształcenie					
Podstawowe	26	22	25	27	373
Zasadnicze zawodowe	26	24	20	30	260
Średnie	21	28	31	21	256
Wyższe	28	36	26	10	76
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	25	38	27	10	63
Prac.umysł.niż.szczębla	20	28	33	18	72
Pracownicy fiz.- umysł.	18	29	17	36	53
Robotnicy wykwalifikowani	31	21	27	21	115
Robotnicy niewykwalifik.	16	34	13	36	66
Rolnicy	27	23	33	17	71
Prywatni przedsiębiorcy	19	17	28	36	17
Bierni zawodowo					
Renciści i emeryci	27	24	24	25	337
Uczniowie i studenci	32	20	23	26	31
Bezrobotni	23	24	27	25	87
Gospodynie domowe i inni	24	14	24	38	51
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 1250 tys.zł	27	21	23	30	309
1250 tys. - 1999 tys.	25	29	23	23	210
2000 tys. - 2749 tys.	23	25	28	23	242
2750 tys. - 3249 tys.	18	30	33	19	89
3250 tys. i powyżej	32	22	22	24	100

Tabela 3. Skala ogólnej akceptacji postaci Andrzeja Olechowskiego.
 1 - Najbardziej akceptujący; 2 - Umiarkowanie akceptujący;
 3 - Umiarkowanie krytyczni; 4 - Najbardziej krytyczni

(%)

	1	2	3	4	Liczba osób
Ogółem	22	28	26	24	977
Płeć					
Mężczyźni	27	24	27	22	484
Kobiety	17	31	25	26	493
Wiek					
do 24 lat	18	22	28	31	105
25-34	28	25	24	23	147
35-44	19	29	33	19	221
45-54	22	30	25	23	180
55-64	25	35	18	22	152
65 lat i więcej	20	25	25	30	173
Miejsce zamieszkania					
Wieś	22	30	21	26	385
Miasto do 20 tys.	25	34	27	14	88
od 21 do 100 tys.	14	23	38	25	193
101-500 tys.	20	30	26	24	190
501 tys. i więcej mieszk.	35	22	21	23	120
Region					
Północny	24	21	25	31	105
Zachodni	13	34	26	27	108
Środkowozachodni	16	30	28	27	141
Środkowy	29	22	28	22	178
Wschodni	24	18	31	26	117
Południowo-wschodni	28	38	18	16	167
Południowo-zachodni	17	31	28	24	161
Wykształcenie					
Podstawowe	21	27	24	29	382
Zasadnicze zawodowe	20	27	26	27	257
Średnie	22	30	31	17	260
Wyższe	31	30	24	14	77
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	26	30	31	13	67
Prac.umysł.niż.szczębla	24	27	28	21	70
Pracownicy fiz.- umysł.	20	20	27	32	52
Robotnicy wykwalifikowani	20	34	25	21	114
Robotnicy niewykwalifik.	26	16	28	29	68
Rolnicy	35	28	19	17	72
Prywatni przedsiębiorcy	18	22	44	16	17
Bierni zawodowo					
Renciści i emeryci	21	29	23	27	342
Uczniowie i studenci	23	24	37	16	31
Bezrobotni	13	33	28	26	88
Gospodynie domowe i inni	17	29	27	27	53
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 1250 tys.zł	21	26	24	28	314
1250 tys. - 1999 tys.	18	31	28	22	209
2000 tys. - 2749 tys.	24	27	25	24	245
2750 tys. - 3249 tys.	32	24	29	14	90
3250 tys. i powyżej	18	30	29	22	102

Tabela 4. Skala ogólnej akceptacji postaci Lecha Wałęsy.
 1 - Najbardziej akceptujący; 2 - Umiarkowanie akceptujący;
 3 - Umiarkowanie krytyczni; 4 - Najbardziej krytyczni

(%)

	1	2	3	4	Liczba osób
Ogółem	25	24	22	29	987
Płeć					
Mężczyźni	27	25	22	27	484
Kobiety	23	24	22	31	503
Wiek					
do 24 lat	23	19	27	30	111
25-34	19	27	22	33	148
35-44	18	25	21	35	220
45-54	20	23	28	30	179
55-64	39	25	15	21	153
65 lat i więcej	32	26	20	22	175
Miejsce zamieszkania					
Wieś	26	25	20	29	382
Miasto do 20 tys.	18	28	19	34	90
od 21 do 100 tys.	20	24	29	27	200
101-500 tys.	28	22	20	30	194
501 tys.i więcej mieszk.	31	24	22	23	120
Region					
Północny	20	23	16	41	103
Zachodni	24	19	22	35	109
Środkowozachodni	16	25	29	31	144
Środkowy	28	23	22	27	178
Wschodni	20	26	20	34	119
Południowo-wschodni	30	32	20	19	167
Południowo-zachodni	32	22	24	23	167
Wykształcenie					
Podstawowe	31	25	18	26	386
Zasadnicze zawodowe	24	18	22	35	266
Średnie	18	29	26	27	258
Wyższe	21	30	27	23	77
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	14	29	31	25	66
Prac.umysł.niż.szczebła	11	29	24	36	72
Pracownicy fiz.- umysł.	22	31	20	27	54
Robotnicy wykwalifikowani	19	21	30	30	119
Robotnicy niewykwalifik.	20	25	13	42	68
Rolnicy	26	24	25	25	72
Prywatni przedsiębiorcy	16	30	31	22	17
Bierni zawodowo					
Renciści i emeryci	35	21	18	25	344
Uczniowie i studenci	34	29	6	31	31
Bezrobotni	20	21	24	35	90
Gospodynie domowe i inni	15	40	21	24	53
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 1250 tys.zł	24	23	19	35	310
1250 tys. - 1999 tys.	22	25	23	30	214
2000 tys. - 2749 tys.	23	26	27	24	252
2750 tys. - 3249 tys.	39	26	20	15	93
3250 tys. i powyżej	31	25	17	28	101

Tabela 5. Skala ogólnej akceptacji postaci Waldemara Pawlaka.
 1 - Najbardziej akceptujący; 2 - Umiarkowanie akceptujący;
 3 - Umiarkowanie krytyczni; 4 - Najbardziej krytyczni

(%)

	1	2	3	4	Liczba osób
Ogółem	25	25	25	25	987
Płeć					
Mężczyźni	29	23	22	26	486
Kobiety	22	26	28	24	500
Wiek					
do 24 lat	36	25	18	21	110
25-34	26	27	24	23	150
35-44	23	23	26	28	221
45-54	18	25	24	33	180
55-64	26	22	28	24	152
65 lat i więcej	27	26	29	18	173
Miejsce zamieszkania					
Wieś	36	24	23	17	384
Miasto do 20 tys.	22	31	29	18	90
od 21 do 100 tys.	13	23	32	32	199
101-500 tys.	22	26	21	31	195
501 tys.i więcej mieszk.	21	22	24	33	120
Region					
Północny	26	23	28	24	105
Zachodni	24	21	23	32	108
Środkowozachodni	28	28	23	21	143
Środkowy	25	26	28	20	177
Wschodni	32	18	20	29	119
Południowo-wschodni	24	28	26	22	166
Południowo-zachodni	21	24	25	30	168
Wykształcenie					
Podstawowe	36	26	23	15	384
Zasadnicze zawodowe	26	21	26	28	266
Średnie	14	28	28	30	259
Wyższe	8	19	27	46	77
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	3	32	21	45	67
Prac.umysł.niż.szczebła	13	38	24	25	71
Pracownicy fiz.- umysł.	19	25	26	31	53
Robotnicy wykwalifikowani	28	19	25	27	119
Robotnicy niewykwalifik.	39	28	15	18	69
Rolnicy	43	33	17	7	72
Prywatni przedsiębiorcy	6	12	48	33	17
Bierni zawodowo					
Renciści i emeryci	26	23	25	26	341
Uczniowie i studenci	26	19	36	19	31
Bezrobotni	28	20	31	21	89
Gospodynie domowe i inni	28	18	31	23	53
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 1250 tys.zł	36	26	21	17	313
1250 tys. - 1999 tys.	31	25	21	23	211
2000 tys. - 2749 tys.	20	21	26	33	252
2750 tys. - 3249 tys.	17	29	35	18	92
3250 tys. i powyżej	4	24	35	37	103

Tabela 6. Skala ogólnej akceptacji postaci Jacka Kuronia.
 1 - Najbardziej akceptujący; 2 - Umiarkowanie akceptujący;
 3 - Umiarkowanie krytyczni; 4 - Najbardziej krytyczni

(%)

	1	2	3	4	Liczba osób
Ogółem	25	25	25	25	994
Płeć					
Mężczyźni	26	26	21	26	489
Kobiety	24	24	29	24	506
Wiek					
do 24 lat	20	35	21	23	111
25-34	27	24	19	30	150
35-44	27	25	25	23	224
45-54	26	23	25	26	179
55-64	23	20	28	29	153
65 lat i więcej	24	25	31	20	176
Miejsce zamieszkania					
Wieś	20	25	27	28	386
Miasto do 20 tys.	29	28	22	22	91
od 21 do 100 tys.	29	16	28	27	200
101-500 tys.	23	31	23	22	196
501 tys.i więcej mieszk.	32	27	21	20	120
Region					
Północny	22	37	21	21	107
Zachodni	31	21	27	20	109
Środkowozachodni	20	23	26	30	144
Środkowy	18	18	33	31	178
Wschodni	18	26	27	29	121
Południowo-wschodni	29	29	19	23	167
Południowo-zachodni	36	23	22	19	169
Wykształcenie					
Podstawowe	25	22	31	22	388
Zasadnicze zawodowe	20	28	21	31	269
Średnie	23	24	26	26	261
Wyższe	49	27	9	15	76
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	36	34	12	18	67
Prac.umysł.niż.szczebła	29	15	25	31	72
Pracownicy fiz.- umysł.	15	20	40	25	54
Robotnicy wykwalifikowani	22	34	24	20	120
Robotnicy niewykwalifik.	19	31	27	23	69
Rolnicy	17	17	27	40	72
Prywatni przedsiębiorcy	44	9	7	40	17
Bierni zawodowo					
Renciści i emeryci	26	23	28	22	344
Uczniowie i studenci	40	25	11	24	31
Bezrobotni	23	29	27	21	91
Gospodynie domowe i inni	20	23	18	39	53
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 1250 tys.zł	21	25	24	30	315
1250 tys. - 1999 tys.	23	21	33	23	216
2000 tys. - 2749 tys.	23	26	26	25	253
2750 tys. - 3249 tys.	38	21	20	21	93
3250 tys. i powyżej	36	31	18	15	103

Tabela 7. Skala ogólnej akceptacji postaci Jana Olszewskiego.
 1 - Najbardziej akceptujący; 2 - Umiarkowanie akceptujący;
 3 - Umiarkowanie krytyczni; 4 - Najbardziej krytyczni

(%)

	1	2	3	4	Liczba osób
Ogółem	25	25	25	25	966
Płeć					
Mężczyźni	25	21	24	30	481
Kobiety	25	29	26	20	485
Wiek					
do 24 lat	39	22	18	21	107
25-34	27	21	30	22	145
35-44	21	26	23	30	219
45-54	21	24	27	28	176
55-64	25	23	25	27	150
65 lat i więcej	24	32	24	20	168
Miejsce zamieszkania					
Wieś	24	29	25	21	377
Miasto do 20 tys.	30	16	26	28	86
od 21 do 100 tys.	26	16	26	32	194
101-500 tys.	29	21	25	25	192
501 tys.i więcej mieszk.	15	39	23	23	117
Region					
Północny	30	20	21	29	103
Zachodni	20	21	25	34	106
Środkowozachodni	17	30	27	26	138
Środkowy	26	23	25	26	177
Wschodni	28	25	27	20	118
Południowo-wschodni	29	30	24	18	161
Południowo-zachodni	24	24	25	27	163
Wykształcenie					
Podstawowe	23	29	24	24	371
Zasadnicze zawodowe	22	28	27	23	261
Średnie	30	20	23	27	257
Wyższe	26	12	29	33	77
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	25	10	39	27	67
Prac.umysł.niż.szczebła	28	21	22	30	70
Pracownicy fiz.- umysł.	25	25	16	34	54
Robotnicy wykwalifikowani	30	23	26	21	118
Robotnicy niewykwalifik.	35	26	13	26	64
Rolnicy	22	33	26	18	69
Prywatni przedsiębiorcy	13	10	29	48	17
Bierni zawodowo					
Renciści i emeryci	22	27	25	26	333
Uczniowie i studenci	47	17	13	23	30
Bezrobotni	16	25	30	28	87
Gospodynie domowe i inni	27	36	28	9	52
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 1250 tys.zł	24	29	23	24	305
1250 tys. - 1999 tys.	29	23	27	22	209
2000 tys. - 2749 tys.	23	22	26	29	246
2750 tys. - 3249 tys.	32	25	20	23	91
3250 tys. i powyżej	23	20	26	31	100

PODZIAŁ NA REGIONY W BADANIACH CBOS

1. Region północny:

09 woj. elbląskie
10 woj. gdańskie
17 woj. koszalińskie
26 woj. olsztyńskie
39 woj. słupskie
41 woj. szczecińskie

2. Region zachodni:

11 woj. gorzowskie
12 woj. jeleniogórskie
20 woj. legnickie
45 woj. wałbrzyskie
47 woj. wrocławskie
49 woj. zielonogórskie

3. Region środkowozachodni:

05 woj. bydgoskie
13 woj. kaliskie
16 woj. konińskie
21 woj. leszczyńskie
29 woj. pilskie
32 woj. poznańskie
44 woj. toruńskie
46 woj. wrocławskie

4. Region środkowy:

01 woj. warszawskie
07 woj. ciechanowskie
24 woj. łódzkie
30 woj. piotrkowskie
31 woj. płockie
34 woj. radomskie
37 woj. sieradzkie
38 woj. skierniewickie

5. Region wschodni:

02 woj. białkopodlaskie
03 woj. białostockie
06 woj. chełmskie
22 woj. lubelskie
23 woj. łomżyńskie
28 woj. ostrołęckie
36 woj. siedleckie
40 woj. suwalskie
48 woj. zamojskie

6. Region południowo-wschodni:

15 woj. kieleckie
18 woj. krakowskie
19 woj. krośnieńskie
25 woj. nowosądeckie
33 woj. przemyskie
35 woj. rzeszowskie
42 woj. tarnobrzeskie
43 woj. tarnowskie

7. Region południowo-zachodni:

04 woj. bielskie
08 woj. częstochowskie
14 woj. katowickie
27 woj. opolskie